

FISCHERNÉ DÁRDAI ÁGNES

„... Pécs alkalmas a tanárképző bázis kiépítésére.”
A pécsi egyetemi szintű tanárképzési modell
főiskolai előzményei
1949–1983

Bevezetés¹

Írásomban arra keresem a választ, hogy a Pécsi Pedagógiai Főiskola hogyan válhatott az egységes tanárképzés kísérleti modelljének színterévé. Milyen történeti előzmények készítették elő a kísérleti projekt befogadását? Volt-e valami különös oka, hogy a minisztérium által tervezett kísérleti modell megvalósításához éppen Pécsot találták „alkalmas bázisnak”? Mely főiskolai hagyományokra támaszkodhattak az egyetemi szintű képzést megcélzó pécsi tanárképzők? Melyek voltak a legfontosabb akadályok mind országos, mind helyi szinten? A pécsi tanárképzés történetét a kezdetektől (1949-től) az egyetemi képzés elindulásáig (1983-ig) bemutatom be.

Forrásbázis

A tanulmány bázisát képező primer források (iratok, évkönyvek, dokumentumgyűjtemény) az alábbiak voltak:

- A Pécsi Egyetemi Levéltárban található, a Pedagógiai Főiskola történetével, valamint a pécsi Tanárképző Kar megalakulásával kapcsolatos iratanyagok (különösen dr. Bókay Antal² és dr. Vonyó József³ iratai)

¹ Egy évtizeddel ezelőtt, 2013 májusában Pécsen egy országos konferencia résztvevői a tanárképzés jövőjéről tanácskoztak. A konferenciát követő kötetben jelent meg Pukánszky Béla tollából egy tanulmány „A tanárképzés történeti hagyományai Magyarországon” témában. A szerző tanulmányát újraolvasva kaptam inspirációt arra, hogy a tanárképzés történeti hagyományainak egy pécsi szálát bemutatva tisztelegjek a 70 éves Pukánszky Béla születésnapja alkalmából.

² PTE EL XIV. 10. Dr. Bókay Antal iratai 1981–1990.

³ PTE EL XIV. 8. Dr. Vonyó József iratai 1971–1989.

- Wéber Mihály (1979, szerk.): *A Pécsi Tanárképző Főiskola 30 éve* (1949-1979). Kiadja a Pécsi Tanárképző Főiskola, Pécs.
- Heilmann József (1998, szerk.): *50 éves a Pécsi Pedagógiai Főiskola* (1948-1998), Kiadja a Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs.
- Lengvári István és Polyák Petra (2013): *A pécsi bölcsészkar bölcsője. A Pécsi Tanárképző Főiskola egyetemi karrá válása és az egységes egyetemi szintű tanárképzési kísérlet*. PTE BTK, Pécs.

A jubileumi kötetek fontos történeti forrásként szerepeltek a kísérleti modell bevezetésének levéltári kutatásában, hiszen azok a kollektívák, amelyek mind a 30 éves, mind pedig az 50 éves jubileumi emlékezés anyagát összeállították, a Pécsi Pedagógiai Főiskola, majd később Tanárképző Főiskola munkatársai voltak. A 30. jubileumi ünnepségre készült kötet esetében azonban meg kell említeni azt a feltűnő tény, hogy a kötet egyetlen írásában sincs utalás arra, hogy „valami készülöben van Pécsen”. Az első emlékkönyv kiadására 1979-ben került sor, de a kötet összeállításának idején biztosan publikus tény volt, hogy elkezdődtek a tárgyalások már 1976-ban, és folytatódtak 1978-ig. Ekkora ugyanis lehetett tudni mind főiskolai, mind egyetemi felső vezetői körben, hogy kormányzati szándék van arra vonatkozóan, hogy Pécs egy tanárképzési kísérleti projektnek lehet a terepe. A kötetet lapozgatva az is feltűnt, hogy különösen a 30. évi jubileumi kötet szerzői erőteljesen kihangsúlyozták azokat a pozitívumokat, amelyek a főiskolai intézmények szakmai munkájában Pécs kiemelkedő vezető szerepét bizonyították. A készülődő tervekkel kapcsolatban legfeljebb indirekt módon megfogalmazott kijelentések árulkodnak. Többször és több helyen lehet olvasni a kötetben, hogy Pécs a főiskolák között rangos helyet foglal el, kiemelkedő szakmai munkát folytat.

A következőket képviselt elvi pedagógiai nézeteknek is szerepe lehet abban, hogy a Pécsi Tanárképző Főiskola és általában a tanárképző főiskolák mai iskola rendszerünk általánosan elismert és megbecsült intézményei közé tartoznak, munkájuk eredményei és minősége alapján méltán tekintik őket a pedagógus képző intézetek követésre méltó modelljeinek. (Korcsmáros, 1979, p. 23.)

A másik téma, amely többször szóba kerül, az a főiskolán folyó tudományos tevékenység jellege, minősége és mennyisége. Azt az ellentmondást, hogy a főiskolán folyó „iskolacentrikus” oktató-nevelő munka a tudományos kutatások rovására történt, az alábbi idézet is alátámasztja: „A főiskolán is érvényben lévő hármas követelmény teljesítése az oktató-nevelő és tudomá-

nyos munka közül az utóbbi teljesítése csaknem mindig az oktatók pihenő idejük teljes feláldozásával vált lehetővé.” (A Pécsi Tanárképző Főiskola 30 éve, 1979, p. 79.)

A tudományos munka iránti egyetemi elvárások majd egy évtizeddel később, az integrációs kísérleti modell bevezetésével (és különösen a személyi, átszervezési konfliktusokkal) válnak a kísérleti modell egyik leginkább konfliktusokkal terhelt terepévé.

A készülő kísérleti modellel kapcsolatos „elhallgatásokat” az 50. évi jubileumi kötetben Szilágyi László⁴ a Pécsi Pedagógiai Főiskola korszakát bemutató fejezetében is megerősíti. Úgy véli, hogy amikor a főiskola oktatói a 30 éves évfordulóra összegyűjtötték a legfontosabb történeti előzményeket, „még nem tudhatták, hogy 3 évvel később a pécsi tanárképző főiskola egységes egyetemi tanárképzést folytató karrá szerveződik, ily módon közel 3 évtized harcait és vitáit olyan irányba dönti el az élet, amely ellen a korábbi főiskolai vezetők következetesen harcoltak”. (Szilágyi, 1998, p. 16.)

Heilmann József⁵ írása azért rendelkezik magas történeti forrásértékkel, mert aktív tevékenységének utolsó éveiben a Tanárképző Kar tanulmányi osztályának vezetője volt. Markánsan megfogalmazta azokat a problémákat, amelyeket az adminisztratív hivatal kari vezetőjeként naponta megtapasztalt. Írása különösen arra világított rá, hogy az újonnan létrejött kar szervezeti élete (gazdálkodás, szervezeti működés, tanulmányi és vizsgaszabályzat, személyzeti kérdések) mennyire nem illeszkedett kezdetben a meglévő egyetemi struktúrához, szabályokhoz.

Az Egyetemi Levéltár tulajdonában lévő iratok közül különösen a Bókay Antal⁶ és Vonyó József⁷ által a levéltárnak adományozott iratcsomókat kell kiemelni. Bókay Antal fiatal oktatóként 1978-ban kapott megbízást a minisztérium által létrehozott, Szabolcsi Miklós akadémikus által vezetett bizottság titkári posztjára. Bókay Antal számos vitaanyagot, előterjesztést, tervezetet készített. E dokumentumok (nemcsak a hivatalos, pecséttel, aláírással ellátott, de a kézírásával kiegészített saját kommentárjai is) által, Bókay titkári munkáján keresztül nyomon követhető az az évtizedes előkészítő munka, amely az egységes tanárképzés koncepciójának a megvalósulásához vezetett.

⁴ Szilágyi László, PTE, doktori és habilitációs referens.

⁵ Heilmann József (1938–2021) 1976-tól a Pécsi Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvi Tanszékén, majd a jogutód JPTE Tanárképző Karának Nyelvi és Kommunikációs Intézetében oktatott. Közvetlenül nyugalomba vonulása előtt a kar tanulmányi osztályának vezetője is volt.

⁶ Bókay Antal (1951–), PTE, irodalomtörténész, professzor emeritus.

⁷ Vonyó József (1945–), PTE, történész, címzetes egyetemi tanár.

Vonyó József iratai is magas forrásértékkel bírnak. A rendszerváltás előtti akár főiskolai, akár egyetemi döntéshozatalban megkerülhetetlen volt a helyi és országos pártszervezetekkel való konzultáció, a döntéselőkészítésben való részvétel. A főiskolai, majd kari pártszervezetek képviselőjében Vonyó József aktív résztvevője volt az eseményeknek. Az általa véleményezett anyagok alaposan előkészített, reális és kompromisszumos megoldásokat kínáló anyagok voltak, különösen az alábbi témákban: ifjúsági mozgalom, diákköri mozgalom, hallgatói kérdések. Vonyó József a pártszervezet képviselőjében (sok esetben egyeztetve az akkori szakszervezeti bizottsággal), jól ismerve a pécsi főiskolai hagyományokat, konstruktív résztvevője volt a Tanárképző Kar létrehozását megvalósító döntéseknek.

Végezetül a kutatások forrásbázisát képező dokumentumok sorában meg kell említeni a legfrissebbet. Amikor a Bölcsészettudományi Kar 2013-ban megalakulásának 30. évfordulójára készült, az Egyetemi Levéltár munkatársai egy impozáns forráskötetet adtak ki. Lengvári István és Polyák Petra vezetésével összegyűjtötték azokat a dokumentumokat, amelyek az egységes integrált tanár képzési modellel kapcsolatban születtek. A forrásgyűjtemény jelentős része a Pécsi Tudományegyetem jogelődjeinek az Egyetemi Levéltárban őrzött iratanyagára, valamint a korabeli sajtóforrásokra támaszkodott. A forrásgyűjteményt Polyák Petra bevezető tanulmánya indítja.

Történeti előzmények (1949–1978)

Magyarországon 1948 tavaszán teljesedett ki az a politikai fordulat, amelynek eredményeként sztálinista típusú politikai rendszer alakult ki. Az új hatalmi rendszer az élet minden területét, így a felsőoktatás egészét is átalakította a marxista-leninista ideológia által vezérelt céloknak és követelményeknek megfelelően. Kezdetét vette a felsőoktatás és közoktatás átszervezése az új ideológia mentén, melynek első lépése az 1948/1949. évi egyetemi reform (Ladányi, 1999, p. 73–76.), valamint a 8 osztályos általános iskola létrehozása volt.

A Pécsi Pedagógiai Főiskolán 1948 novemberében kezdődött meg az oktatás. A pedagógiai főiskolák létrejöttét politikai, illetve szakmai indokok támasztották alá. Egyrészt nagyon sok tanárra volt szükség a közoktatásban, mivel az új típusú, 8 osztályos általános iskolai rendszerben hiányoztak a rendszer számára megfelelő tanárok, kezdetben képesítés nélküliek tanítottak. A korábbi egyházi iskolák tanárait nem kívánta az egyre inkább balra tolódó egypártrendszer oktatásirányítása alkalmazni, mivel olyan pedagógusokat akartak foglalkoztatni a közoktatási intézményekben, akik megfeleltek az új világnézeti elvárások követelményeinek.

Az államszocialista rendszer kiépítése az ötvenes években a felsőoktatást is érintette. Azonkívül, hogy a hallgatók származását szigorúan meghatározott arányokban vették figyelembe, az oktatók esetében is elvárás volt mind a kutató-, mind az oktatómunkájuk esetében a marxista-leninista ideológiának való megfelelés. A 60-as évek elején a társadalom és gazdaság egészében elkezdődő reformokkal párhuzamosan a felsőoktatás terén is érezhető volt némi pozitív változás. 1960 és 1965 között több mint kétszeresére emelkedtek a felsőoktatás költségvetési irányzatai, nagyobb működési-fenntartási költségkeretet kaptak a felsőoktatási intézmények, sőt a diákok szociális juttatásaira is több jutott. A hetvenes években azonban ellentétes irányú változásnak vagyunk a tanúi, hiszen a felsőoktatás politika alakulását és ezzel párhuzamosan a felsőoktatás helyzetét a reform elleni politikai támadások nagymértékben befolyásolták. (Ladányi, 1999, p. 108.) A hatvanas években elindult reformfolyamat megtorpant, és különösen az általános és középiskolai oktatásban olyan súlyos problémák jelentkeztek, amelyek érintették a tanárképzés helyzetét. Az ún. Ratkó-generáció diáklétszámának ugrásszerű megnövekedése, valamint az állandósult tanárhiány készítette az oktatási irányítást arra, hogy számoljon a növekvő pedagógusszükséglettel, így kerültek a figyelem fókuszába a pedagógiai főiskolák.

Miután 1940 októberében a pécsi bölcsészkar működése ellehetetlenült, és megszűnt a Középiskolai Tanárképző Intézet is, hiába történtek kezdeményezések az egyetemi és azon belül a tanárképzés visszaállítására, a minisztérium ezt szükségtelennek ítélte (Polyák, 2013, p. 14., 4. lábjegyzet). Az új típusú pedagógusképző intézetek, a tanárképző főiskolák a polgári iskolai tanárképző intézményeket tekintették modellnek. Mivel Pécsen ilyen intézményi előzmény nem volt, és ugyancsak hiányzott egy működő (a középiskolai tanárképzést magába foglaló) bölcsészkar, ezért az 1848-ban létrehozott Pécsi Pedagógiai Főiskola „nem támaszkodott öröklött hagyományokra, és fejlődését sem kezdetben, sem később nem befolyásolta a párhuzamosan működő egyetem szelleme, példája vagy versengése”. (Korcsmáros, 1979, p. 8.)

A főiskola első évtizedei bizonytalan körülmények között teltek. Az elhúzódó – a főiskolák intézményi státuszát érintő – koncepcionális vita, illetve az egyértelmű szakmai döntés hiánya során még az is többször felvetődött, hogy a főiskolákat meg kell szüntetni. A viták hátterében eltérő szakmai és egzisztenciális érdekek állottak. Mivel az általános iskolák felső tagozatán és a középiskolákban is szakrendszerű oktatás folyt, ezért az egyetemi érdekek azt szorgalmazták, hogy a szakrendszerű tanárképzés ne a főiskolákon, hanem az egyetemeken folyjon. Ezzel ellentétben a főiskolák az általános iskola egységét hangsúlyozták, hogy mind az alsó, mind a felső tagozat számára képezhessenek

tanárokat. Végül 1949 és 1978 között az a koncepció győzött, amely az általános iskolai képzés egységét képviselte, viszont a felső tagozatra való felkészítést szervezeti és tartalmi téren is elválasztotta az alsó tagozatra felkészítő tanítóképzéstől. (Heilmann, 1998, p. 1–2.)

A képzés 1948-ban egy olyan szakmai koncepcióval (3 éves szakcsoportos képzés) indult, amelyről már kezdetben látszott, hogy irreális, ezért megvalósíthatatlan. Ugyanis a hároméves képzés első két évét szakképzésre fordították volna, amit egyéves képzés követett heti 3-3 órában, az alsó tagozaton tanítókat képezve. „A politikai voluntarizmus és a szakmai dilettáns tanterv kombinációja a valós tanárképzéstől igen távol volt” (Heilmann, 1998, p. 4). A minisztérium megszüntetve ezt a képzési formát, 1950-től bevezette az 1954-ig tartó kétéves kétszakos képzést. A változás alapját az Elnöki Tanács 1950. évi 21. számú rendelete teremtette meg, amely egyrészt rögzítette a pedagógiai főiskolák jogi státuszát, és elhatárolta képzési jogukat mind a tanítóképzéstől, mind az egyetemek középiskolai tanárokat képező gyakorlatától. Másrészt a képzési idő szűkítése lecsökkentette ugyan az égető tanárhiányt, viszont az oktatás minőségét csorbította a hallgatók túlterhelését eredményező heti 40-44 óra. Az óraszám növekedése nemcsak a hallgatók, hanem az oktatók számára is megterhelő volt, főleg amiatt, hogy a hallgatói létszám jelentősen megemelkedett, az oktatóké viszont nem.

1954 és 59 között a hároméves kétszakos képzés a hallgatók terheinek csökkenését, az új képzési terv magasabb minőségi színvonalát hozta el. Az új tantervek kidolgozásánál fő szempont az „iskolacentrikusság”, valamint a nevelés-tudományi kutatómunka elindulása volt. A főiskolai képzés „iskolacentrikus” jellege innentől kezdve a főiskolák, de különösen a Pécsi Pedagógiai (majd 1962-től Tanárképző) Főiskola szakmai munkájának legfőbb jellegzetessége volt. A pedagógiai főiskolák egységes álláspontot alakítottak ki az egyetemekkel szemben a rendre felbukkanó és a főiskolák létjogosultságát megkérdőjelező vitákban, ahol a pécsiek koordináló szerepet vállaltak. Feltételezhető, hogy a későbbi minisztériumi döntésben, amely az egységes tanárképzés kísérleti programját Pécsre delegálta, ez a történeti előzmény is szerepet játszhatott (Korcsmáros, 1979, p. 19–21.)

1959 és 1964 között az összes pedagógiai főiskolán bevezették a négyéves háromszakos képzést. A négy évre bővített képzés Pécsen új lehetőségeket teremtett (tantervi modernizációt, tananyag-korszerűsítést, az oktatók tudományos munkájának, kutatói tevékenységének intenzívebbé válását, a hallgatók tudományos diákköri mozgalmának elindulását, új tankönyvek, jegyzetek kiadását), amelyek a képzés színvonalának emelkedését hozták el. A pécsi főiskola a hatvanas évek végére az ország egyik legnívósabb képzőhelyévé vált, a hetvenes évek végére pedig a korábban hiányzó tudományos potenciált egyre

több szakember tudta felmutatni. Formálódott a főiskolai tanári karon belül egy olyan oktatói csapat, akik tevékeny szerepet játszottak mind a főiskolai képzés modernizálásában, mind pedig a főiskola egyetemmé szervezésében, egyetemi szakindítások előkészítésében. Ez az innovatív készség természetesen nem érintette az oktatók teljességét, e tény a kísérlet bevezetése után komoly – főleg az egyetemi átszervezéseket érintő – személyi feszültségekhez vezetett. Erre utalhatott az 50 éves jubileumi évkönyvben Szilágyi László, amikor a főiskolai vezetésnek (de leginkább az oktatók egy részének) a kísérleti reformmal szembeni ellenérzéséről írt. (Szilágyi, 1998, p. 16.; Polyák, 2013, p. 15.)

1964-ben újabb minisztériumi intézkedés hatására a háromszakos képzést kétszakos, négy évig tartó képzés váltotta fel, immáron nem pár évre, hanem két évtizedig, egészen 1982-ig. Nyugodt, kiegyensúlyozott, az építkezésre alkalmas időszak következett. A hetvenes években fellendült a tudományos diákköri munka is, „a PTF minden 3. indulója országos díjjal tért haza”. (Szilágyi, 1998, p. 19.) Pezsgő kulturális élet jellemezte ekkor a főiskolai közéletet, amelynek egyik katalizátora a Rajz Tanszék és az Ének-Zene Tanszék volt. Művészeti kiállítások, a Baranya táncegyüttes, a Szélkiáltó együttes megalakulása, filmszínház a főiskola Ifjúság úti dísztermében, több magyar film ősbemutatója a Huszárik moziban (pl. Bereményi Géza mindhárom filmje) jelezték a főiskola pezsgő kulturális életét és Pécs város kulturális közéletébe való sikeres bekapcsolódását. „Összességében elmondható, hogy az intézmény kulturális élete rendkívül széles skálán mozgott: film, színház, irodalom, komolyzene, könnyűzene, népzene, néptánc, képzőművészet és ismeretterjesztés egyaránt helyet kapott az Ifjúság útja falai között”. (Szilágyi, 1998, p. 26–27.)

Összegezve az 1949–1978 közötti időszak történéseit, megállapítható, hogy az 1970-es és 1980-as évek fordulójára a pécsi főiskola készen állt egy nagyszabású, nemcsak a közeli, hanem a távlati jövőt is meghatározó kísérleti projekt befogadásra: több évtizedes oktatói tapasztalattal bíró oktatói gárdája volt, elismert pszichológiai, neveléstudományi, társadalomtudományi kutatók, kutatóműhelyek működtek (pl. a Gáspár László vezette szentlőrinci kísérleti iskola), a népszerű, eredményesen működő főiskolának évről évre sok hallgatója volt⁸ (*Pécsi Történeti Katedra*, 2008. p. 683–697.), és rendelkezett a működéshez szükséges alapvető tárgyi infrastruktúrával.

⁸ Csak a történelem szakon, 1953 és 1988 között 3060 történelemtanár kapott diplomát a Pécsi Pedagógiai/Tanárképző Főiskolán.

Az egységes tanárképzési kísérlet előkészítése (1978–1983)

A tanárképzési kísérlet kezdő dátumának minden bizonnyal a Knopp András oktatási miniszterhelyettes által 1978. október 16-án kelt,⁹ Földvári József rektornak írt levél tekinthető a kétfokozatú tanárképzés ügyében. A kísérlet befejező dátuma pedig 1988, mert Czibere Tibor¹⁰ művelődési miniszter 1988. december 22-én kelt levelében ekkor értesítette Ormos Mária rektort a kísérleti jelleg megszüntetéséről. Az 1978 és 1988 között eltelt egy évtized az alábbi alszakaszokra osztható: a kísérlet előkészítése (1978–1983), az egységes tanárképzési kísérlet (1983–1987), a kísérlet értékelése és lezárása (1987–1988).

Az 1970-es évek közepére a pedagógusképzés átalakítása ismét napirendre került. Az ezzel kapcsolatos tervezőmunka, amely érintette a Pécsi Tanárképző Főiskola fejlesztését is, 1976-ban kezdődött az Oktatási Minisztériumban (OM), amibe bevonták a Magyar Tudományos Akadémia köznevelési bizottságát is. Elkészült az ún. *Fehér könyv* (Polyák, 2013, p. 16.), amely a jövőre vonatkozó alapelveket fogalmazott meg a közoktatás és az iskolában megszerezhető műveltség vonatkozásában, és konszenzus alakult ki az egységes tanárképzés távlati megvalósításáról.

Miközben a pécsi főiskolát is érintő – az egységes tanárképzés irányába mutató – fejlesztési tervek formálódtak az országos szakmai viták során, Pécsen fontos lépések történtek, amelyek felvillantották a korábban megszünt bölcsész egyetemi képzés újraindításának lehetőségét. Az 1970 óta a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem kihelyezett tagozataként működő pécsi intézmény 1975-ben Közgazdaságtudományi Karrá alakult át, és csatlakozott a Pécsi Tudományegyetemhez. A pécsi bölcsészkar újraindításának ekkor még nem volt realitása, viszont annak igen, hogy a Tanárképző Főiskola és a Pécsi Tudományegyetem működjön együtt. A minisztérium is támogatta ezt a kooperációt, sőt 1978 augusztusában javasolta, hogy a két intézmény egyesüljön,

azzal a céllal, hogy a jelenleg két ... karral rendelkező Tudományegyetemen bizonyos szakokon – elsősorban azokon, ahol ehhez a megfelelő tanszékek megerősítésével a káder feltételek megteremthetők – fokozatosan beindítsuk a középiskolai tanárképzést az általános iskolai tanárképzés változatlan nagyságrendjének fenntartása mellett. (Idézi Ladányi, 2008, p. 137.)

⁹ Knopp András oktatási miniszterhelyettes levele Földvári József rektornak a kétfokozatú tanárképzésről javaslatot kidolgozó bizottság felállításáról. Budapest, 1978. október 16. In: A pécsi bölcsészkar bölcsője. I. m.: 35.o., 1/a dokumentum.

¹⁰ Czibere Tibor művelődési miniszter levele Ormos Mária rektornak a kísérleti jelleg megszüntetéséről. Budapest, 1988. december 22. I. m.: 253. o., 41. dokumentum.

1978 októberében a minisztérium az ún. Szabolcsi bizottságot állította fel. Minisztériumi, egyetemi szakemberekből, a régió és Baranya megye, valamint Pécs város oktatási vezetőiből álló bizottság első ülésének jegyzőkönyve,¹ majd az azt követő összegző véleménye megállapította, hogy „Pécs alkalmas a tanárképző bázis kiépítésére.”² A feladat egy kétfokozatú, a főiskolai és egyetemi tanárképzést integráló pécsi modell kidolgozása, valamint a PTE Tanárképző Karának létrehozása volt. Ez utóbbi érdekében több helyi és országos egyeztetés után „a PTE Tanácsa 1981. február 21-én kinyilvánította készségét a Főiskola fogadására”. (Polyák, 2013, p. 17.)

A pécsi tanárképzési fejlesztési tervet nem fogadta országos egyeztetés és szimpátia. Bókay Antal³ (aki a Szabolcsi bizottság titkáráként megtagasztalhatta az ellenérveket is) ezt azzal magyarázta, hogy a vezető magyar egyetemek

nem vállalták fel a felsőoktatás addig gyakorolt meglehetősen konzervatív formájának megújítását [...] valószínűsíthető, hogy a pécsi felsőoktatási fejlesztés jelentős mértékben ennek az országos passzivitásnak is a következménye volt, hiszen Pécs felvállalta a jelzett fejlesztéseket, az új felsőoktatási modell kialakításának feladatát. (Idézi Polyák. i. m. p. 18.)

Végül a minisztérium jóváhagyta, hogy a Pécsi Tudományegyetem egy harmadik karral bővüljön, melynek eredményeként 1982. január 1-jén létrejött a Janus Pannonius Tudományegyetem és annak harmadik kara, a Tanárképző Kar. Az egyetemi képzés 1983 szeptemberében indult el magyar–angol, magyar–orosz, irodalom–magyar nyelv, irodalom–művészettudomány, történelem–angol, történelem–orosz szakokon.

A Tanárképző Kar azonban úgy fejlődött egyetemi karrá, hogy sokrétű képzési profilja, különböző oktatói és kutatói potenciálja az intézményen belüli érdekellentétek miatt már az alapításakor feszültségekkel volt terhes, melyek végül szétfeszítették a kar kereteit. „Túlságosan nagy és túlságosan sokszínű lett.” (Ormos, 2017, p. 158.) Először a természettudományi és humán szakok váltak szét. 1992-ben létrejött a Bölcsészettudományi Kar és a Természettudományi Kar, majd 1996-ban a Művészeti Kar, végül 2005-ben megalakult a Felnőttképzési és Emberi Erőforrások Kar is.

¹ *Jegyzőkönyv a Pécsen kialakítandó kétfokozatú tanárképzés elvi és gyakorlati kérdéseire javaslatot kidolgozó bizottság első üléséről.* Pécs, 1978. október 31. I. m.: 36–39. o., 1/b dokumentum.

² *Összegzés a pécsi egyetemi szintű tanárképzési bázis modelljét kidolgozó bizottság munkájából. (hely és keltezés nélkül)* I. m.: 39–50. o., 1/c dokumentum.

³ Bókay Antal (2006): A Janus Pannonius Tudományegyetem megteremtődése, a pécsi felsőoktatás alakulása a hetvenes, nyolcvanas években. In: Pilkhoffer Mónika: *Régió vagy provincia?* Pécs kulturális élete a hatvanas, hetvenes és nyolcvanas években. Művészetek Háza – Pécs Története Alapítvány, Pécs, 2006, p. 44–45.

Irodalom

- Heilmann J. (1998): Az Egyetem Tanárképző Kara. In.: Uő. (szerk.): *50 éves a Pécsi Pedagógiai Főiskola (1948-1998)*. Kiadja a Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, pp. 29–64.
- Korcsmáros I. (1979): Az oktató-nevelő tudományos és művészeti alkotó tevékenység. In.: Wéber M. (szerk.): *A Pécsi Tanárképző Főiskola 30 éve (1949-1979)*. Kiadja a Pécsi Tanárképző Főiskola, Pécs, pp. 7–87.
- Ladányi A. (2008): *A középiskolai tanárképzés története*. Új Mandátum Kiadó, Budapest.
- Ladányi A. (1999): *A magyar felsőoktatás a 20. században*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Ormos M. (2017): *Remények és csalódások*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Csabai Z., Dévényi A., Fischer F., Hahner P., Kiss G. & Vonyó J. (2008, szerk.): *Pécsi Történeti Katedra*. PTE BTK, Pécs.
- Polyák P. (2013): A Pécsi Tanárképző Főiskola egyetemi karrá válása és az egységes, egyetemi szintű tanárképzési kísérlet. In: Lengvári I. & Polyák P. (szerk.): *A pécsi bölcsészkar bölcsője. A Pécsi Tanárképző Főiskola egyetemi karrá válása és az egységes, egyetemi szintű tanárképzési kísérlet*. PTE BTK, Pécs, pp. 13–28.
- Pukánszky B. (2013): A tanárképzés történeti hagyományai Magyarországon. In: Deák M., Erostyák J., Fischer F., Gerner Zs. & Kaposi J. (szerk.): *A tanárképzés jövőjéről. 1. kötet*. OFI, PTE BTK, PTE TTK, Budapest, pp. 103–128.
- Szilágyi L. (1998): A Pécsi Pedagógiai Főiskola korszaka. In.: Heilmann J. (szerk.): *50 éves a Pécsi Pedagógiai Főiskola (1948-1998)*. Kiadja a Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, pp. 1–27.